

МАРТИШКО Марія Сергіївна, студентка

Сумський державний університет

САМУСЕВИЧ Ярина Валентинівна, к.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування

Сумський державний університет

ВОРОНЦОВА Анна Сергіївна, к.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування

Сумський державний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗИ НА НАДХОДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ

Одним з фундаментальних та пріоритетних напрямків сталого розвитку країни, який став новою концепцією розвитку національної економіки, є забезпечення сприятливого стану екологічного середовища. На сьогоднішній день в умовах зростання антропогенного впливу та господарської діяльності виробничих систем спостерігається збільшення навантаження на навколишнє середовище. Наслідками надмірного та безвідповідального природокористування є підвищення рівня забруднення повітря, водних басейнів, ґрунтів, нагромадження шкідливих відходів, що в свою чергу призводить до погіршення функціонування екосистеми та поширення захворюваності серед населення. Проблеми охорони навколишнього середовища набувають особливої актуальності не лише через критичне погіршення екологічної ситуації, а й з точки зору подолання загроз життю і здоров'ю населення.

На сьогоднішній день значної шкоди довкіллю завдає не лише промисловість, а й сільське господарство, діяльність якого з розвитком технологій змін призводить до виникнення екологічних загроз та виснаження природних ресурсів. Одночасно зі збільшенням доходів аграрних підприємств зростають і обсяги використання хімічних речовин, пестицидів та добрив, які посилюють захист сільськогосподарських культур та підвищують їх врожайність. В цьому випадку дієвим інструментом природоохоронної політики є екологічний податок, який забезпечує регулюючий вплив на діяльність забруднювачів навколишнього середовища. Основною ідеєю впровадження екологічного оподаткування є компенсація негативного впливу на природне середовище і ресурси, що є результатом діяльності господарюючих суб'єктів за рахунок податкових платежів [1].

Екологічний податок в Україні пройшов певні етапи еволюції. На початку 90-х років був введений в дію екологічний податок, який справлявся за шкоду, нанесену природному середовищу. Згодом його

змінила плата за забруднення навколишнього середовища, після скасування якої було введено збір за забруднення [2]. З прийняттям Податкового кодексу України було повернено екологічний податок, який відповідно до ст.14 визначено як загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів у атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу радіоактивних відходів, які накопичені та тимчасово зберігаються їх виробниками [3].

Екологічний податок можна вважати ефективним за умови виконання його основних функцій. Саме тоді можна проаналізувати вплив держави на екологію, оцінити роль податку в комплексі природоохоронної діяльності, визначити доцільність його застосування [4]. Регулююча функція повинна контролювати вплив шкідливих чинників та факторів на навколишнє середовище. Таким чином, щоб знизити суму податку до сплати, підприємство прагнуче до зниження та мінімізації небезпечної для екології діяльності. Реалізація відтворювальної функції направлена на провадження діяльності у напрямку збереження природних ресурсів та охорони навколишнього середовища. Тобто податкові надходження повинні спрямовуватися на відновлення вичерпних ресурсів шляхом фінансування заходів та проектів з охорони довкілля.

Податки є переважною складовою державного бюджету, тож фіскальна функція екологічного податку полягає у збільшенні надходжень до бюджетів різних рівнів через встановлення податкових зобов'язань для осіб, що проводять діяльність, яка є небезпечною для навколишнього середовища. Розмір податкових надходжень може залежати від певних чинників, наприклад, від кількості суб'єктів господарювання, обсягів отримуваних доходів чи фінансових результатів діяльності. З огляду на значну роль аграрного сектору в функціонуванні національної економіки доцільно проаналізувати вплив сільськогосподарської галузі на динаміку надходження екологічного податку. Для цього здійснено кореляційно-регресійний аналіз, що дозволило прослідкувати залежність результативної та факторної ознак і визначити щільність зв'язку між ними. Результати розрахунків подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати кореляційно-регресійного аналізу зв'язків галузі сільського господарства та надходжень від екологічного податку за 2010-2018 рр.

Галузь	Коефіцієнти кореляції			Коефіцієнти регресії			R ²
	К	ФР	ЧП	К	ФР	ЧП	
Сільське, лісове та рибне господарство	0,58	0,20	0,20	161714,90	8011,50	-8047,49	0,93
У т.ч.: сільське господарство,	0,60	0,20	0,20	163227,78	7162,48	-7182,77	0,88

мисливство та надання пов'язаних із ними послуг							
лісове господарство та лісозаготівлі	0,58	0,30	0,31	2893084,61	-13327,19	12275,77	0,74
рибне господарство	0,23	-0,10	-0,11	644344,51	418197,42	-424116,39	0,65

Примітка: К – кількість суб'єктів господарювання; ФР – фінансові результати до оподаткування суб'єктів господарювання; ЧП – чистий прибуток, R² – множинний коефіцієнт детермінації

Джерело: авторські розрахунки за даними [5].

Результати розрахунків засвідчили, що між сумою екологічного податку та кількістю суб'єктів господарювання (разом по галузі та окремо сільського та лісового господарств) спостерігається середній рівень щільності зв'язку, адже коефіцієнти кореляції знаходяться в межах 0,30 – 0,69. А от параметри фінансових результатів до оподаткування та чистого прибутку мають низький рівень кореляції з надходженнями екологічного податку. Представлені параметри адекватності свідчать про наявність статистично значущого впливу розвитку сільськогосподарської галузі на обсяг доходів від сплати екологічного податку. При цьому зростання кількості суб'єктів сільськогосподарської діяльності в будь-якій галузі обумовлює підвищення надходжень екологічного податку. Слід відмітити, що збільшення фінансових результатів до оподаткування сільськогосподарських підприємств у більшості випадків призводить до приросту сум екологічного податку, у той час як зростання їх чистого прибутку є причиною скорочення податкових надходжень. Це дозволяє зробити висновок, що зміни в розвитку сільськогосподарської галузі мають значний вплив на формування податкових надходжень від екологічного податку, що створює підґрунтя для удосконалення державного податкового планування і прогнозування.

Дослідження виконане в межах НДР «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (№ д/р 0119U100759).

Список використаних джерел:

1. Якуша Я. Екологічне оподаткування як складова екологічної політики держави. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2013. № 35. С.181-187.
2. Податковий кодекс України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Канонішена-Коваленко К. Екологічний податок від А до Я. Київ: Фондація «Відкрите Суспільство». 2017. 108 с.

4. Самусевич Я.В., Теницька І.А. Дослідження фіскальних та регулятивних ефектів дії екологічних податків. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 5. С. 97-102.

5. Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm